ŞTEFAN CUCU, *Cogito, ergo sum. Dicţionar de cugetări latineşti şi greceşti comentate*, Ed. Ex Ponto, 2002, 465 p.

În 2002, a văzut lumina tiparului, la editura "Ex Ponto", un dicţionar de cugetări latineşti şi greceşti comentate, cu titlul *Cogito, ergo sum*, semnat de Ştefan Cucu. Numele autorului este cunoscut iubitorilor de carte; eminent clasicist şi cadru universitar, Ştefan Cucu era, se pare, la al 11-lea volum de autor. Preocupările anterioare au vizat, deopotrivă, poezia (*Templul cuvintelor*, 1993), eseul (*Actualitatea anticilor*, 1994), adnotările bibliografice (*Arheologia şi istoria veche a Dobrogei*, 1985). Dar, domeniul de care se simte atras şi care convine cel mai bine structurii sale intelectuale şi formaţiei profesionale este cel al limbilor clasice. De la *Actualitatea anticilor* (1994), la *Curs de istoria literaturii latine* (acelaşi an, 1994) şi de la dicţionare – de drept roman (1996) sau citate biblice (2000), la *Publius Ovidius Naso şi literatura română* (1997), Ştefan Cucu a dat măsura cunoaşterii depline a unui domeniu de referinţă pentru cultura europeană. Titlul recentului volum este edificator pentru demersul intelectual în general – *Cogito, ergo sum / Gândesc, deci exist*. Este, în acelaşi timp, cartea de vizită a autorului, care îşi identifică existenţa cu cunoaşterea. Cugetarea singură, sau aforismul, este expresia sintetizată a unei experienţe cumulate şi care, odată asumate, oferă individului modele sau modalităţi de comportamente şi atitudini, în limitele decenţei şi normalităţii.

În 465 de pagini, cartea conţine 1256 de cugetări comentate, o *addenda* de expresii şi formule latineşti consacrate şi mai mulţi *indices:* de cugetări latineşti, de cugetări greceşti, index temetic, un altul de autori greci şi altul de autori latini. Volumul se deschide cu îndrumări de folosire a dicţionarului, iar, la sfârşit, oferă o bibliografie consistentă de enciclopedii, dicţionare, antologii, traduceri şi ediţii bilingve.

Domeniile investigate sunt diverse: literatura latină şi greacă, dreptul roman, scrierile creştine. Formularea cugetărilor diferă: de la definiţia sau metafora vieţii (*"a trăi înseamnă a gândi"* sau *"viaţa e o roată"*), a stării de fericire (*"fericit nu este acela care pare astfel altora, ci sieşi"*), se trece la cea a morţii (*"moartea este ultimul hotar al lucrurilor"*), sau a omului (*"omul este măsura tuturor lucrurilor"*). Întâlnim cugetări de atitudine: *"carpe diem"* (*"trăieşte clipa"*), *nil admirari* (*"să nu te miri de nimic"*), *nil desperandum* (*"să nu-ţi pierzi niciodată speranţa"*). Altele sunt cugetări-constatări: *"legile sunt la fel ca pânza de păianjen"*, *"un prieten sigur se cunoaşte într-o împrejurare nesigură"*, *"vorba este icoana sufletului"* sau *"cum e omul aşa îi e şi vorba"*. Cugetările sunt ordonate alfabetic; traducerea este urmată de textul în limba latină sau greacă (ultimul transliterat).

https://biblioteca-digitala.ro

Se crează, astfel, posibilitatea recunoaşterii rapide a enunţului; uneori, forma iniţială ne pare mai apropiată şi mai uşor de reţinut.

Conţinutul cugetărilor este comentat pe larg, indicându-se sursa, domeniul de referinţă, motivaţia şi receptivitatea în timp. Este domeniul în care autorul dă măsura informaţiei sale enciclopedice. O dată în plus, admirăm capacitatea de cuprindere a unei literaturi vaste şi uşurinţa cu care scriitorul decodifică cititorului conţinutul sentinţei. Cugetările sunt culese, deopotrivă, din tragicii greci şi poezia latină, din scrierile filosofice şi textele religioase, din naraţiunile istorice şi poezia de dragoste. Sunt citaţi autori celebri, precum: Cicero şi Seneca, Horaţiu şi Ovidiu, Platon şi Aristotel. Sunt exemplificări din *Proverbele lui Solomon* şi învăţăturile biblice; fragmente din *Anthologia lui Stobaios* şi reguli de procedură juridică din *Digeste.*

Cugetarea este explicată prin contextul literar căruia i-a aparţinut. Comentariul realizează mai multe trepte de decodificare: traducerea – contextul – implicaţia – preluarea. De la o temă comună de tipul *otium / negotium* (*odihnă / activitate*), regăsită în proverbul *difficilis in otio quies* (*"este greu să fii cuminte, când n-ai de lucru"*), se ajunge, prin interpretarea lui Schopenhauer, la surprinderea unor conotaţii serioase de atitudine şi implicare socială a individului.

Pornind de la comentări obiective, câmpul de referinţă al sentinţei îşi lărgeşte dimensiunile; aceasta face posibilă transmutarea sentinţei dintr-o sferă în alta; treapta ultimă este actualizarea (raportarea la situaţia prezentă). Vezi, de pildă, comentariul pentru *„O, sancta simplicitas"* (*"O, sfântă naivitate"*) sau *„Stat magni nominis umbra"* (*"Rămâne umbra unui mare nume"*).

Cititorul descoperă înţelesuri unor forme divine, teme de meditaţie. Formula *„cogito, ergo sum"* poate deveni, în final, reversibilă: *„sum, ergo cogito"* (*„exist, deci gândesc"*). În această relaţie, gândirea „devine un crez salvator pentru om, ca individ şi specie.

Lucrarea se adresează unui public larg; clasicismul, format sau în formare, are surpriza recunoaşterii unor teme, autori, citate, cu care este familiarizat. Atracţia este şi mai mare pentru "profanul", care pune în relaţie "adevărurile vieţii", asimilate, la forma lor vulgară (populară), cu numele sau operele care le-au consacrat.

Cartea, în întregime, este o pledoarie pentru informare şi cunoaştere. Citind-o, devenim mai bogaţi spiritual şi mai înţelepţi în acţiunile noastre sau ne creem, după Sofocle, starea de fericire: *"Cea dintâi condiţie a fericirii este înţelepciunea"*.

Livia Buzoianu

https://biblioteca-digitala.ro